

Maia Punak

MÄNGULT ja PÄRISELT

**Näidendikogumik
11–16-aastastele**

© Maia Punak. Mängult ja päriselt. Näidendikogumik 11–16-aastastele (2020)

Autor Maia Punak
Retsensent Ivika Hein
Toimetaja Esta Hainsalu
Keeletoimetaja Piret Pöldver
Kujundaja-küljendaja Heisi Väljak

Kaanefoto: Shutterstock/UfaBizPhoto

EESTI KULTUURKAPITAL

Kogumiku väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapital

ISBN 978-9949-641-69-7
Trükk Printon AS

Autoriõigus: © Maurus Kirjastus OÜ, 2020
Tartu mnt 74, 10144 Tallinn
www.kirjastusmaurus.ee
tellimine@kirjastusmaurus.ee, telefon 5916 6117

Kõik õigused kaitstud. Ilma autoriõiguse omaniku kirjaliku loata pole lubatud ühtki selle väljaande osa paljundada ei mehaaniliselt ega muul viisil.

ALUSTUSEKS

Lugude jutustamine on olnud ajast aega üks laste kasvatamise ja nende kujutlusvõime arendamise viise. Lugusid on tore kuulata, aga mängida on neid samuti tore. See annab võimaluse end samastada nii heade kui ka pahade tegelastega ning mõtiskleda erinevate olukordade üle.

Kõiki selle kogumiku näidendeid on laval mängitud. Vajaduse korral olen koos oma näiteringide lastega neid kohendanud. Kõik lood on kirjutatud just mingil ajahetkel näiteringi kokku tulnud seltskonna jaoks, nende iseloomu ja võimeid arvestades. Iga rolli taga on päris inimene ja see muudab kõik lood vähemalt minu arvates väga elusaks. Nimed on muidugi uued, selle loo tegelaste omad.

„Seitsme maa ja mere taga“ ning „Lugu Tähevalguse kuningriigist“ on kaks lustakat muinasjuttu, kus paljudele tuttavad tegelased on pandud uude olukorda, on muudetud hoiakuid ja suhteid. Need lood sündisid selleks, et kaasa haarata paljusid lapsi. Lavale julgesid tulla ka need, kes igapäevases koolielus jäävad märkamatuks, sest mõni roll on väike ja nõuab põhiliselt lavale astumise julgust. Aga see tegu on juba paljudele suur võit iseenda üle.

Vahel on elu noorele inimesele keeruline. Täiskasvanud ja lapsed näivad toimetavat erinevates maailmades. Lastel on sageli kohustus olla mõistlik ja oma vanematest aru saada isegi siis, kui see käib õrnale inimtaimele üle jõu, on valus ja peaaegu talumatu. Näidendites „Kõnelused“, „Igapäevane lugu“, „Mängult ja päriselt“ ning „Me saame hakkama!“ on paljudele äratundmishetki, mis aitavad mõista enda tundeid, aga ka vanemate ja eakaaslaste käitumist. Siit leiab võimalusi hilisemaks aruteluks, kuidas saaksime elamise valu vähendada, muutes selle hoopis rahuks ja tasakaaluks.

„Koolilugu“ ja „Kooparahvas“ on oma olemuselt hoiatuslood. Tormame iga päev suure kiirusega tulevikku. Järjest raskem on hoomata muutusi enda ümber, iseenda tundeid ja mõtteid. Mis on tegelikult tähtis? Kas vajame ikka lõputut mugavust, enese polstri sisse pakkimist ja elu elamist võimalikult väikese pingutusega? Kas ei muuda see meid tasapisi tundetumaks ja rumalamaks ning hoolimist jääb hoopis vähemaks? Mida toob tegelikult endaga kaasa igapäevaelu tehniline areng? Kas mõnikord on teadmine kurjast? Mõtiskleme selle üle koos lastega. Sellest saab ju nende maailm.

„Armsad asjad“, „Kus on minu koduke?“, „Kolm pörsakest“ ning „Jõuluvana läheb pensionile“ annavad võimaluse mängida koos lastel ja täiskasvanutel. Eriti väiksemas koolis, kus õpetajad, õpilased ja vanemad toimetavad ühise perena, on niisugune võimalus ikka teretulnud. Tore on koos naerda ja lisada oma mänguga koomikat igasse olukorda. Lapsele on selline lavaproov turvaline ja lõbus. Just nii saadakse kergesti sõbraks teatriga, õpitakse hindama vaba eneseväljendust ja kogutakse esinemisjulgust. Neid lugusid on mängitud jõuluajal, keset kuuselõhna ja tuled kuma.

Loodan, et need näidendid toovad ka teistele sama palju rõõmu kui meile. Kogumik sobib kasutamiseks nii noortekeskuste, koolide, raamatukogude kui ka kultuurimajade huviringides.

Suur tänu kõigile minu kaasteeliste inspiratsiooni ning tundelise ja vaimustava ühise rännaku eest!

מנהל

SISUKORD

Seitsme maa ja mere taga	6
Lugu Tähevalguse kuningriigist	18
Kõnelused	30
Igapäevane lugu	42
Mängult ja päriselt	52
Me saame hakkama!	62
Koolilugu	70
Kooparahvas	78
Armsad asjad	86
Kus on minu koduke?	92
Kolm pörsakest	98
Jõuluvana läheb pensionile	106

SEITSME MAA JA MERE TAGA

Tegelased:

VUHTSI

KAARU

KOMMEREI

NÕIAKASS

KARUEMA

ISAKARU

KARUPOEG

HUNT

VÕSAVILLEM

1. PÕRSAKE

2. PÕRSAKE

3. PÕRSAKE

PRINTS

SAABASTEGA KASS

JÄRVEHALDJAS

METSAHALDJAS

AHJUALUNE

PRINTSESS HERNEL

KURI VÕÕRASEMA

SEITSE HIIRT

1. pilt

Nõiaköök, metsapilt paari kännuga. Pikutav kass. Kolm nõida mängivad lõbusasti. Alati tõlgendavad liisusalmi nii, et ise viimaseks ei jääks.

VUHTSI: Loeme uuesti! Entel-tentel-trika-trei, vuhtsi-kaaru-kommerei! Kommerei, sinu kord on täna välja mõelda, mida me õhtusöögiks keedame.

Osutab sõrmega ühele nõidadest.

KOMMEREI: Sa ei lugenud õigesti! Hoopis nii peab lugema: entel-tentel-trika-trei, vuhtsi-kaaru-kommerei! Kaaru, sinu kord.

Osutab sõrmega järgmise nõia peale.

KAARU: Pidage nüüd kinni! Te kumbki ei oska õigesti lugeda! Ma alustan otsast peale. Entel-tentel-trika-trei, vuhtsi-kaaru-kommerei! (*Osutab esimesele nõiale, Vuhtsile.*) Midagi pole parata, Vuhtsi. Täna on sinu kord. Lase käia!

VUHTSI (annab alla): Olgu peale. Eks ma siis mõtlen.

Istuvad kõik kolmekesi. Vuhtsi jääb keskele ja mõtleb. Kui tal mõte tuleb, tõuseb tähtsalt püsti.

VUHTSI: Äkki peaks tegema samblasuppi jõhvikate ja kuivatatud kärbseseentega?

KAARU: Ei, Vuhtsi. Seda me sõime üleeile. Ei taha täna jälle!

KOMMEREI: Ei taha jah.

VUHTSI: Äkki praeme kuusekäbisid ja võtame vihmaussihautist kõrvale?

KAARU: See ei sobi. Vihmaussid on liiga rasvased.

KOMMEREI: Tervislikumalt tuleb süüa.

VUHTSI: Teeme siis... sipelgaputru. Võilillejuurikaid võib kõrvale hammustada.

KAARU: Meil pole enam musti sipelgaid ja punased on liiga hapud. Ei sobi!

KOMMEREI: Vaat mulle kah ei sobi!

VUHTSI: Minge õige kassi saba alla oma jutuga! Ega see mingi kuningalossi köök ole. See ei meeldi ja too ei meeldi. Mida te pirtsutate!

KAARU: Ära nüüd pahanda sellepärast. Talvine aeg ja väljas pole ka midagi teha...

KOMMEREI (*tõuseb ja vaatab ringi*): Igav on. Kole igav! (*Leiab paja juurest kulbi, mõtleb ja keerutab kulpi käes.*) Hakkaks näiteks nõiduma. Teeme näiteks sellest kulbist... varese.

KAARU: Misašja? Mida sa selle varesega peale hakkad?

KOMMEREI: Õpetaks ta anekdoote rääkima... Või saadame küla peale. Toob meile mõne hõbelusika või peegli või... kõrge kontsaga kingad. Punased!

VUHTSI: Milleks sulle kõrge kontsaga kingi vaja on? Ja veel punaseid? Siin kändude vahel koperdamiseks? Ole nüüd ikka normaalne nõiamoor!

KOMMEREI: Ma ei tea, ma arvan, et need lihtsalt meeldiksid mulle...

KAARU: Tore on! Tühi kott ei seisa püsti ja tühi kõht paneb mõne päris rumalat juttu rääkima. Ma nimesid ei nimeta, aga Kommerei võiks natuke hoogu maha võtta küll.

VUHTSI: Vaatame õige retseptiraamatusse. Ehk tuleb mõni hea mõte.

Otsib välja paksu raamatu. Teised kogunevad tema ümber.

KAARU: Ohakasupp põdrapabulatega.

KOMMEREI: Oi, vaadake seda! Ämblikuvõrgurullid kuivatatud karukakaga.

VUHTSI: Segusupp... mis see veel on? (*Loeb.*) Sisaldab kõiki maitseid, täidab kõik toidunautijate unistused.

KAARU: Mis retseptis kirjas on?

VUHTSI: 300 grammi Punamütsikest, poolteist hunti, kõik seitse kitsetalle, kolm karu, ¼ kolmest pörsakesest segada poole klaasi võlupeeglipulbriga... Seejärel hautada ämbritäies laukavees.

KOMMEREI: Oi kui kole! Vuhtsi, pane see raamat kohe ära!

KAARU: See ei lähe mitte!

VUHTSI: Pidage nüüd hoogu! Siin on üks lause väikeses kirjas: võib kasutada konserve, sulgudes – muinasjutte. Võib kasutada muinasjutte!

KAARU: Neid on meil raamatukogus küll ja veel.

KOMMEREI: Saadame kassi raamatuid tooma. Kuule, murjam, mis sa seal tukud! Tee vahel midagi kasulikku ka!

Seni rahulikult kõrval tukkunud ja mängu jälginud kass ringutab ja ajab end püsti.

KASS: Mjau! Pole ma mingi murjam. Mina olen Bond, James Bond. Ja üleüldse ei kannata ma mingit kamandamist.

KAARU: Selge pilt! Oled jälle riuli otsas krimkasid lugenud? Samal ajal pistavad hiired kõik meie raamatud nahka, sina aga põõnad alailma, raamat kõhu all.

KASS: Midagi nad ei söö! Hiirtega tuleb intelligentselt suhelda. Ise harjutasite mind taimetoitlaseks. Ja hiired saavad igal hommikul eelmise päeva ajalehed endale, pistavad nahka ja on eluga rahul. Raamatuid ei puutu keegi. Vuih, see oleks nii labane – süüa raamatuid!

VUHTSI: Hästi. Aitab küll! Too meile järgmised muinasjutud: „Punamütsike“, „Kolm karu“...

KASS: Mis?! Kas te tõemeeli arvate, et mina pean seda tegema?

KAARU: Kes siis veel? Oled maja kass või ei ole, valvad raamatukogu või ei valva?!

KASS: Teate, ärge õiendage mu kallal! Selle jaoks on mul käskjalad. Kõik saab tehtud tipp-topp.

KOMMEREI: Varese nõidumine oleks tõesti liiast olnud. Üks tobe kass on niigi olemas.

KASS: Palun mitte solvata! Kohe näete, kuidas asjad käivad. Töö kiire ja korralik.

Kass võtab mobiiltelefoni ja helistab.

KASS: Halloo! Kas raamatukogu? Mina siin jah. Meile on tulnud suur tellimus, nii et hakake aga pihta. (Nõidadele, kes üsna juhmilt teda vaatavad.) Mida teil siis vaja on? Mis viga? Kangustus tuli peale või? Kuidas see retsept kõlaski?

Nõiad hakkavad nüüd toimekalt raamatut vaatama. Vuhtsi loeb ükshaaval ette muinasjuttude pealkirjad, mida kass telefoni kordab, ja lava tagant tuleb seitse hiirt, igaihel üks muinasjuturaamat kaasas. Rivistuvad lavale.

VUHTSI: „Punamütsike“, „Kolm karu“, „Kolm põrsakest“, „Lumivalgeke“, „Uinuv kaunitar“, „Printsess hernel“, „Saabastega kass“... Ongi kõik.

KOMMEREI: Kisub vist hernesupiks...

KAARU: Ühest hernest mõni supp!

KASS: Keegi aitäh ka ütleb või?

VUHTSI: Ole siis aga tänatud! Eks me katsu oma väikse aruga selle supi valmis teha.

KOMMEREI: Kuidas sa nende hiirtega nii hästi toime tuled?

KASS: Mis küsimus see veel on? Ma olen ju lõppude lõpuks nõiakass!

VUHTSI: Ega midagi. Asume tööle!

KOMMEREI ja KAARU: Tööle jah!

Muusika saatel astuvad hiired ükshaaval katla juurde ja keegi nõidadest puistab raamatut katla kohal. Iga kord hüüab valjusti muinasjutu nime, mida teised nõiad järele kordavad. Raamatu vahelt pudeneb katlasse litreid või paberitükikesi. Siis saab hiireke raamatu tagasi ja läheb seisab uuesti oma kohale. Nõiad saavad supi valmis, võtavad katla ja tassivad lava taha.

HIRED (kooris):

Kolm nõiamoori usinat
kord toitu keetsid lustiga.
Seal valmistati rooga kaht,
sai magustoiduks merevaht.

Jäi aga supis puudu sool,
seal ulbivad nüüd muinaslood.
Ei pruugi sellest tulla head,
kui nõiamoor teeb mõne vea.

2. pilt

Kolm karu tulevad lavale: emakaru kõigepealt, siis isakaru ja karupoeg. Emakarul on põll ees. Seab lauale kolm kaussi ja kolm lusikat. Isakaru ja karupoeg istuvad tülles kohe laua taha ja hakkavad kausse lusikatega kraapima.

ISAKARU: Kes on minu kausikesest söönud? Mõmm?

KARUPOEG (*peenikese häälega*): Kes on minu kausikesest kah söönud? Mõmm?

KARUEMA: Mida te jaurate! Ma pole veel süüa tegema hakanudki.

ISAKARU: Kuule, mamma, sa ajad ju muinasjutu sassi! Praegu peab puder olema ja pärast peab puder olema, et kui Kuldkiharake tuleb, saab ta sööma hakata.

KARUEMA: Mul polnud aega.

ISAKARU: Mõmm! Huvitav küll, mida sa siis tegid?

KARUEMA: Käisin juuksuris ja maniküüris.

KARUPOEG: Mamma käis... kuskohas sa käisid?

KARUEMA: Kuulsite küll. Juuksuris ja maniküüris. Praegu on jõulueelne soodustus.
Iga naine soovib olla kaunis.

Isakaru vaatab teda natuke, siis tõuseb ja toob peegli.

ISAKARU: Sina sabaga sarviline küll! Mamma, võta peegel, vaata! Sa oled karu.
Karu! Saad aru!? Karud ei käi juuksuris ja maniküüris.

Mamma vaatab ennast peeglist hea meelega ja kohendab.

KARUEMA: Mina käin. Ja ma ei taha rohkem midagi kuulda. Peeglike, peeglike seinapeal! Kes on kõige kaunim kogu maailmas?

ISAKARU: Hea küll, karudel peavad küüned korras olema, vahel on vaja puu otsa ronida. Aga juuksur?! Sa oled ju üleni karvane!

KARUEMA: Ja mis siis! Kaua ma vaatan seda Kuldkiharakest ja tema ilusaid lokke! Alati, kui ta meie poole jõuab ja lõpuks kellegi voodisse magama jääb, poetab ta sinna mõne ilusa kuldse juuksekarva. Mul on neid juba terve parukatäis kogunenud. Ma lasen endale juuksepidendused panna.

Karupoeg hakkab ulguma.

ISAKARU: Mida sa ulud, mis sul viga on?

KARUPOEG: Ma... ma ei taha, et mamma mingid karvapikendused külge paneb! Teised hakkavad mind narrima, ma ei saa siis enam kooli minna.

ISAKARU: Mis jutt see veel on!? Sa oled karupoeg ega käi koolis! Sa elad metsas ja oma muinasjutus. Jäta see ulumine!

KARUPOEG: Aga kui ma käiksin koolis, siis hakkaksid teised mind narrima. See ei meeldi mulle! Uu-uu-uu!

KARUEMA: Lapsel on vist palavik. Ma teen sulle kohe kuuma vaarikateed ja kõik saab korda.

Koputus. Sisse astub hunt, käes korvike.

HUNT: Tere! Tulin oma haiget vanaema vaatama. Tõin talle värsket karbonaadi. Läheb isakaru juurde, too on vahepeal istunud.

HUNT: Tere, vanaema! Miks sul nii suured kõrvad on?

ISAKARU: Mul pole elu sees suuri kõrvu olnud. Karudel on väikesed ja ümmargused kõrvad!

Hunt läheb karuema juurde.

HUNT: Armas vanaema, miks sul nii suured silmad on?

Karuema võtab hundil kõrvast kõvasti kinni, nii et see ulguma hakkab.

HUNT: Ai-ai-ai! Lase lahti! Valus on!

KARUEMA: Kui sa mind veel korra vanaemaks nimetad, läheb sul tõesti haprasti!

Karuema laseb hundi lahti, see astub kõrvale ja hakkab kõrva sügama. Karupoeg astub hundi juurde.

KARUPOEG: Mis sul seal korvis veel on?

Hunt hakkab uurima.

HUNT: Pirukaid on ja õuna on...

KARUPOEG: Sööme need ära, mul on kõht kangesti tühi.

HUNT: Hästi, piruka võid saada, aga ära õuna võta. See on Lumivalgekese võõrasema oma ja kindlasti mürgitatud.